

Bài 24. GIEO HẠT VÀ CHĂM SÓC VƯỜN GIEO ƯƠM CÂY RỪNG (1 tiết)

I. MỤC TIÊU BÀI HỌC

Sau bài này, GV phải làm cho HS :

- 1.** Biết cách kích thích hạt giống cây rừng nảy mầm.
- 2.** Biết được thời vụ và quy trình gieo hạt cây rừng.
- 3.** Hiểu được các công việc chăm sóc chủ yếu ở vườn gieo ươm cây rừng.
- 4.** Có ý thức tiết kiệm hạt giống, làm việc cẩn thận, đúng quy trình.

II. NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Phân bố bài giảng

Bài có 3 phần, trọng tâm dàn đều trong các phần :

I. Kích thích hạt giống cây rừng nảy mầm

II. Gieo hạt

III. Chăm sóc vườn gieo ươm cây rừng

2. Một số kiến thức bổ sung

2.1. Khử độc và diệt nấm cho hạt bằng cách ngâm hạt vào các dung dịch sau đây :

– Dung dịch Fomalin 0,15%, ngâm hạt trong 15 phút – 30 phút, sau đó rửa sạch nhiều lần rồi phơi khô. Chỉ nên xử lí trước khi gieo hạt 1 – 2 ngày.

– Dung dịch sunphat đồng 0,3 – 1%, ngâm trong 4 – 6 giờ.

– Nước vôi 1 – 2%, ngâm hạt trong 4 – 6 giờ, thích hợp với loại hạt to và vỏ dày.

– Thuốc tím 0,5%, ngâm hạt trong 2 giờ. Thuốc tím 3% thì ngâm hạt giống trong khoảng 30 phút.

2.2. Bón thúc cho cây gieo ươm

Bón thúc nhằm cung cấp kịp thời chất dinh dưỡng cho cây sinh trưởng nhanh, tăng sức đề kháng của cây, rút ngắn thời gian nuôi cây trong vườn ươm.

Dùng các loại phân có hiệu lực nhanh : Phân khoáng là chủ yếu, phân chuồng ủ hoai. Nói chung để giúp cây sinh trưởng mạnh thì nên dùng phân đạm và phân chuồng ủ hoai. Để cây có khả năng chống hạn, chống rét, tăng sức chống sâu, bệnh của cây thì nên bón nhiều phân lân và phân kali.

Dùng phân khoáng và phân hữu cơ (phân chuồng, phân xanh...) đã ủ hoai trộn vào đất hoặc hoà tan vào nước để tưới vào đất. Phân chuồng ủ hoai bón với liều lượng : 1 – 2 kg/m², phân đạm 3,5 – 7 g/m², phân lân 10 – 15 g/m², phân kali 3,5 – 5,0 g/m², phổ biến thường dùng phân hữu cơ hỗn hợp (NPK) 30 – 70 g/m² hoặc nồng độ 0,3 – 0,5%. Với một số loài cây (thông, phi lao...) còn có thể dùng phân vi sinh, nấm để bón cho cây gieo ươm.

2.3. Một số loại thuốc phòng trừ sâu, bệnh được dùng phổ biến trong vườn ươm cây rừng

a) Thuốc trừ bệnh cây

Fomalin nồng độ 0,1 – 0,15%, Boóc đô nồng độ 0,5 – 1%, Dinep nồng độ 0,15 – 0,2%, Benlat nồng độ 0,15 – 0,2%, TMTD nồng độ 0,3 – 0,5%. Lượng dùng 1 lít/4 – 5m²...

b) Thuốc trừ sâu

Fenitrothion nồng độ 0,5%, Thiophot nồng độ 1/600, dùng bả độc (lá xoan già nhỏ ngâm trong nước, 1 phần lá 5 phần nước, lọc lấy nước phun trừ sâu)...

2.4. Hồ phân bộ rễ trước khi cấy cây

Để kích thích bộ rễ phát triển, trước khi cấy nên hồ phân bộ rễ cây con (nhúng bộ rễ vào dung dịch hồ).

Dung dịch hồ gồm có : 0,5 phần phân đạm + 1 phần phân lân + 0,1 phần thuốc trừ sâu, bệnh (Boóc đô 0,5% hoặc Fomalin 0,5%, Fenitrothion 0,5%) + 100 phần nước + đất mùn và phân chuồng ủ hoai. Hỗn hợp trên hoà thành một dung dịch đặc sền sệt.

III. GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Chuẩn bị bài giảng

1.1. Chuẩn bị nội dung

Nghiên cứu bài giảng trong SGK, tham khảo nội dung gieo hạt ở phần Trồng trọt, tìm hiểu công việc gieo hạt trong thực tế sản xuất địa phương.

1.2. Chuẩn bị đồ dùng dạy học

Phóng to hình 37, 38 SGK và tham khảo thêm các tranh ảnh khác về xử lí hạt, các cách gieo hạt, quá trình gieo hạt. Phim và đèn chiếu (nếu có điều kiện), tranh ảnh về chăm sóc vườn ươm cây rừng.

2. Các hoạt động dạy học

2.1. Hoạt động 1. Giới thiệu bài học

Gieo hạt là khâu kĩ thuật rất quan trọng, ảnh hưởng trực tiếp tới tỉ lệ nảy mầm của hạt giống, tới tỉ lệ sống và phát triển của cây con. Bài học này giúp chúng ta nắm được các nội dung cơ bản sau :

Kích thích hạt giống cây rừng nảy mầm, quy trình gieo hạt, chăm sóc vườn gieo ươm. Đây cũng là mục tiêu của bài, yêu cầu HS phải đạt được.

2.2. Hoạt động 2. Kích thích hạt giống cây rừng nảy mầm

GV yêu cầu HS đọc SGK và nêu lên các cách xử lí hạt giống (xử lí hạt bằng nước nóng, tác động lực, hoá chất, chất phóng xạ...). Ôn lại cách xử lí hạt giống bằng nước nóng đã học ở phần Trồng trọt.

Sau đó GV cùng HS tìm hiểu cách xử lí hạt giống bằng cách đốt hạt, bằng lực cơ học (SGK).

Trả lời câu hỏi cuối mục I : mục đích cơ bản là làm mềm lớp vỏ dày và cứng để dễ thấm nước và mầm dễ chui qua vỏ hạt, kích thích mầm phát triển nhanh và đều, diệt trừ mầm mống sâu, bệnh.

2.3. Hoạt động 3. Tiến hành gieo hạt

Để hạt có tỉ lệ nảy mầm cao và giảm công chăm bón, gieo hạt phải đúng thời vụ và đúng quy trình kĩ thuật

a) Thời vụ gieo hạt

– Gieo hạt đúng thời vụ có tầm quan trọng quyết định tới số lượng cây mầm thu được. Để HS hiểu rõ nội dung này, GV hướng dẫn HS trả lời một số câu hỏi về gieo hạt trái thời vụ.

Ví dụ :

– Gieo hạt vào tháng nắng, nóng và mưa to (tháng 6 – 7) có tốt không ? Tại sao ? (Trả lời : không tốt, vì có nhiều hạt chết do khô héo, hạt bị rửa trôi, tổn công che nắng, che mưa, tốn công làm cỏ xới đất...).

– Tại sao ít khi gieo hạt vào các tháng giá lạnh ?...

Từ nội dung các câu hỏi và giải đáp trên, GV đưa ra kết luận như SGK.

b) Quy trình gieo hạt

– Dựa trên hình 27 SGK, GV cho HS nhắc lại các cách gieo hạt đã học ở phần Trồng trọt : gieo hạt trên luống đất (gieo vãi, gieo theo hàng, gieo theo hình nanh sấu, gieo theo hốc), gieo hạt trên bầu đất, trên khay (gỗ, men).

– Các cách gieo có khác nhau, nhưng các bước quy trình gieo hạt nói chung là giống nhau : Gieo hạt, lấp đất, che phủ, tưới nước, phun thuốc trừ sâu, bệnh, bảo vệ luống gieo. Phân quy trình không cần giảng kĩ, vì sẽ được làm ở bài thực hành.

– GV có thể hướng dẫn HS hiểu rõ hơn mục đích của từng bước kĩ thuật.

Ví dụ :

+ Tại sao lại phải sàng đất lấp hạt ? (Trả lời : Nhằm chống nắng, nóng, ngăn chặn rửa trôi hạt, chống chim ăn hạt, giữ ẩm cho đất...).

+ Bảo vệ luống gieo nhằm mục đích gì ? (Trả lời : Sau khi gieo hạt phải phun thuốc quanh luống gieo và vật liệu che phủ. Nhằm phòng trừ sâu, bệnh, chống chuột và côn trùng ăn hại và hại cây mầm...).

2.4. Hoạt động 4. Chăm sóc vườn gieo ươm cây rừng

Trong vườn gieo ươm cây rừng thường có hiện tượng cây chết khô, thối cổ rễ, lá mốc đen, thân nhũn, còi cọc, cụt ngọn... tất cả các hiện tượng trên đây là do các nguyên nhân sau : Nắng hạn, giá rét, gió bão, thiếu thức ăn, sâu, bệnh hại... Vì vậy con người phải tạo ra môi trường thuận lợi, xoá bỏ các yếu tố có hại tới quá trình nảy mầm của hạt giống và phát triển của cây con trong vườn gieo ươm cây rừng, nhằm đạt tỉ lệ cây sống cao và chất lượng tốt.

– Dựa vào hình vẽ và phim ảnh GV hướng dẫn để HS rõ mục đích cơ bản của từng biện pháp chăm sóc vườn gieo ươm. Hướng dẫn HS bổ sung thêm các biện pháp chăm sóc còn thiếu chưa có trong SGK : Bón thúc phân, tỉa và cấy cây...

– Có những nội dung có thể đặt câu hỏi để HS giải đáp. Ví dụ : Che nắng, che mưa nhằm mục đích gì ?

– Đối với những nội dung HS khó trả lời, GV trực tiếp giải thích. Ví dụ : Tỉa bớt cây con nhằm mục đích gì ? (Trả lời : Cây con ngày càng phát triển thì bộ rễ và tán lá cũng toả rộng ra xung quanh. Vì vậy giữa các cây đã xuất hiện sự cạnh tranh về ánh sáng và thức ăn nên chúng đều sống trong môi trường không thuận lợi. Do đó, ta phải tỉa cây đem đi cấy nơi khác, nhằm điều chỉnh mật độ cây thích hợp để cây có đủ không gian dinh dưỡng và phát triển tốt).

– GV tóm lại các loại công việc chăm sóc cây trong vườn gieo ươm. Hướng dẫn HS trả lời câu hỏi tổng hợp trong SGK : Hạt đã nứt nanh đem gieo nhưng tỉ lệ nảy mầm thấp, theo em có thể là do các nguyên nhân nào ? (Trả lời : Có thể do một hay do nhiều nguyên nhân sau đây : Thời tiết xấu (nắng, nóng, khô hạn...) ; sâu bệnh (côn trùng cắn hỏng hạt hay ăn hạt, bệnh làm thối hạt và thối rễ mầm...) ; chăm sóc chưa đạt yêu cầu (che, tưới, phòng, trừ sâu, bệnh...)).

2.5. Hoạt động 5. Tổng kết bài học

– GV gọi 1 – 2 HS đọc phần "Ghi nhớ".

– GV hệ thống và tóm tắt nội dung bài học và HS nhắc lại.

– GV nhắc lại mục tiêu và đánh giá kết quả bài học.

– GV dặn dò HS trả lời các câu hỏi cuối bài.

– GV dặn dò HS chuẩn bị bài 25 SGK, phân công HS chuẩn bị hạt giống và cây giống, đất màu và phân bón, túi bầu, dụng cụ, vật liệu che phủ... và tìm hiểu công việc gieo hạt hay cấy cây trong vườn ươm có ở địa phương.